

Шандула О. О.

*Національний університет «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого»,
доцент кафедри організації судових і правоохоронних органів,
кандидат юридичних наук, доцент*

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ЯКОСТІ ПРОКУРОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ – ОСНОВА ОПТИМІЗАЦІЇ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ

Проблеми визначення поняття якості прокурорської діяльності достатньо актуальні в аспекті розвитку Конституції України та необхідності прийняття нової редакції Закону про прокуратуру і, безсумнівно, мають стати основою оптимізації органів прокуратури на сучасному етапі.

У цілому зазначена проблема досліджувалася в Україні в різних аспектах, однак її системна концептуальна розробка до цього часу не проводилася, оскільки предметом уваги дослідників були питання якості та ефективності лише окремих напрямків прокурорської діяльності.

У теорії права під змістом правової діяльності в її родовому значенні прийнято розуміти «сукупність усіх її складових властивостей, елементів та процесів» (Карташов В. Н. Юридическая деятельность: понятие, структура, ценность / В. Н. Карташов. – Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 1989, с. 52).

Прокурорська діяльність відрізняється від інших видів правової діяльності трьома особливостями (ознаками): особливим суб'єктом (прокурор); особливими цілями (цілі прокурорської діяльності); особливими засобами досягнення цілей (правові дії (акти) прокурора).

Виходячи із названих вище ознак, *прокурорську діяльність* ми визначили як *сукупність взаємопов'язаних і послідовних правових дій (актів) прокурора, кінцевою метою яких є зміцнення правопорядку у випадках, коли цієї мети не можна досягти без прокурорського втручання («прокурорського реагування»)* (Див. докладн.: Шандула О.О. Деякі проблеми визначення поняття якості прокурорської діяльності // Проблеми законності : акад. зб. наук. пр. / відп. ред. В. Я. Тацій. – Х.: Нац. ун-т «ЮАУ ім. Я. Мудрого», 2011. – Вип. 117, с. 148-149).

Поняття «якість» використовується у декількох значеннях. У першому – це внутрішня визначеність предмета, яка становить специфіку, що відрізняє його від усіх інших (Великий тлумачний словник сучасної української мови / [Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005, с. 1647).

У другому значенні під «якістю» розуміється ступінь вартості, цінності, придатності чого-небудь для його використання за призначенням (Там же, с. 1647).

Якість прокурорської діяльності в цьому значенні визначається як сукупність властивостей даної діяльності, що дозволяють її здійснення на рівні, встановленому для неї правовим стандартом.

С.В. Підкопась вживає це поняття стосовно судової діяльності й зазначає, що «стандарт» є вираженням (втіленням) у сучасному суспільстві в концентрованому вигляді уявлень про місце, роль і завдання суддів, судової влади в цілому, способи і порядок

вирішення завдань, що стоять перед судом (Подкопаєв С. В. Дисциплінарна відповідальність суддів: сутність, механізм реалізації: монографія / С. В. Подкопаєв. – Х.: ВД «ІН-ЖЕК», 2003, с. 16).

Л. М. Москвич уточнює це визначення і підкреслює, що «стандарт» є закріпленням найбільш важливих цінностей у певній правовій сфері та інструментом їх нормативного вираження, сукупністю певних конкретних вимог (Москвич Л. М. Ефективність судової системи: концептуальний аналіз: монографія / Л. М. Москвич. – Х.: ФІНН, 2011, с. 88).

«Конкретні вимоги» до якості прокурорської діяльності містяться в Конституції України, Законі України «Про прокуратуру», в інших законодавчих актах, що регулюють дану діяльність, а також в наказах і вказівках Генерального прокурора України і знаходять своє закріплення у відповідних нормах-приписах. Разом узяті вони утворюють правовий стандарт якості прокурорської діяльності.

Першою й основною ознакою якості прокурорської діяльності виступає її *здатність досягнення поставлених перед нею цілей*. Основною ознакою її слід вважати тому, що за її відсутності прокурорська діяльність як така втрачає свій сенс.

У наукових дослідженнях з права і правової діяльності ця ознака якості кваліфікується як ефективність, для чого, на наш погляд, немає достатніх підстав. Термін «ефективний» в різних словниках трактується по-різному, частіше за все як «дієвий». У найбільш оптимальному варіанті під «ефективним» розуміється: «те, що призводить до потрібних результатів», «дійовий» (Большая Советская энциклопедия: в 30-ти т. – 3-е изд. / [Гл. ред. А. М. Прохоров]. – М.: Сов. энцикл., 1978. – Т. 30, с. 322). Але до яких саме результатів? Без відповіді на це питання поняття «ефективність» залишається оціночним.

Спроби «розшифрувати» його на доктринальному рівні в правовій науці тривають понад півстоліття і до цих пір не закінчилися успіхом. Пошук його змісту характеризується безпрецедентною різноманітністю поглядів. Під «ефективністю» в різні часи розумілося таке: правильність, обґрунтованість, доцільність, оптимальність, результативність, економічність і т. ін. (Проблеми забезпечення ефективності діяльності органів кримінального переслідування в Україні: монографія / кол. авт.; за заг. ред. В. І. Борисова, В. С. Зеленецького. – Х.: Право, 2010, с. 47–49).

У той же час більшість авторів погоджуються з тим, що під «ефективністю» слід розуміти здатність до досягнення цілей, але це є нічим іншим, як основною якістю будь-якої усвідомленої людської діяльності, в тому числі й правової.

Другою ознакою якості прокурорської діяльності є її *здатність до своєчасного досягнення цілей*. Своєчасним слід вважати те, що здійснюється у визначений строк або з певною періодичністю.

Третьою ознакою якості прокурорської діяльності є її *здатність бути економічною*. Вона виявляється в умінні вибрати такий варіант дій, який дозволяє дійти потрібного результату з найменшими витратами праці та часу.

Четверту ознаку якості прокурорської діяльності становить її *здатність до досягнення цілей у суворій відповідності з законом*, тобто правомірним шляхом.

У праві предметом оцінки може бути тільки те, про що можна судити з позиції права – шляхом порівняння того, що є фактично, з тим, що повинно бути у відповідності з встановленим для цього «що» правовим стандартом.

Таким чином, проведене нами дослідження дозволяє сформулювати поняття *«якості прокурорської діяльності» як її здатність до досягнення визначених для неї цілей швидким, економічним і правомірним шляхом і прийти до висновку, що визначення поняття якості прокурорської діяльності є основою оптимізації органів прокуратури.*